

Utrikesutskottets betänkande

1987/88:7

om Sverigebalternas sovjetiska medborgarskap

UU
1987/88:7

Motionen

I motion 1986/87:U510 av Karin Ahrland och Hugo Bergdahl (fp) hemställs att riksdagen begär att regeringen fortsätter och intensifierar ansträngningarna att nå en överenskommelse med sovjetiska myndigheter om att svenska medborgare av baltiskt ursprung skall slippa sitt påtvingade sovjetiska medborgarskap.

Bakgrund

Frågan om balternas dubbla medborgarskap har varit föremål för riksdagens och regeringens uppmärksamhet och ansträngningar vid upprepade tillfällen sedan början av 1960-talet.

Som framförs i motion U510 har problemet sin upprinnelse i Sovjetunionens okkupation år 1940 av de tre baltiska staterna Estland, Lettland och Litauen. Medborgare i de baltiska staterna fick sovjetiskt medborgarskap när sovjetisk lagstiftning infördes där den 7 september 1940.

Sovjetisk medborgarskapslagstiftning skiljer sig från svensk. Medborgarskapet upphör inte om medborgare erhåller annat medborgarskap med mindre medborgarna aktivt ansöker om att bli befriade från det sovjetiska medborgarskapet. För det andra får barn sovjetiskt medborgarskap om båda föräldrarna har detta medborgarskap, även om föräldrarna bor utomlands och också har annat medborgarskap (dubbelt medborgarskap). Dessa regler ger till följd att barn till f.d. baltiska medborgare kan tilldelas sovjetiskt medborgarskap generation efter generation. För befrielse från sovjetiskt medborgarskap krävs en särskild ansökan hos de sovjetiska myndigheterna.

Utskottet har i tidigare betänkanden i detta ärende konstaterat att de personer som frågan gäller sedan länge är svenska medborgare. Enligt erfarenheterna erhåller dessa personer efter ansökan befrielse från sitt sovjetiska medborgarskap. Utskottet har emellertid uttryckt förståelse för att en sådan ansökan för många kan vara främmande, eftersom den kan sägas innebära erkännande av ett sovjetiskt medborgarskap som personerna i fråga aldrig har accepterat.

I tidigare betänkanden har utskottet också konstaterat att baltiska men nu naturaliserade svenska medborgare vid resa till sina gamla hemländer färdas med svenska pass som viseras av Sovjetunionens ambassad. Detta synes innebära att de sovjetiska myndigheterna i praktiken godtar dessa personers

svenska medborgarskap även om de enligt sovjetisk lag fortfarande är sovjetiska medborgare. Det har heller inte hänt, enligt vad som är bekant för svenska myndigheter, att sovjetiska myndigheter skulle ha hindrat en person med svenskt pass att lämna Sovjetunionen med enda motivering att vederbörande betraktas som sovjetisk medborgare.

Den svenska regeringen har vid upprepade tillfällen försökt få till stånd en reglering av situationen utan att vinna gehör från sovjetisk sida.

Ärendet behandlades senast i riksdagen i ett frågesvar av statsminister Ingvar Carlsson den 15 maj 1986. Statsministern sade därvid att frågan åter hade tagits upp vid hans besök i Sovjetunionen våren 1986. Statsministern konstaterade dock att det är fråga om olika principer i den svenska och sovjetiska medborgarskapslagstiftningen och att vi från svensk sida inte kan ändra Sovjetunionens medborgarskapslagstiftning. Enligt statsministern inriktade sig regeringen i stället på att så långt möjligt hjälpa till att undanröja de svårigheter som enskilda människor kan ha att få befrielse från sitt sovjetiska medborgarskap.

Vid ett tidigare frågesvar i riksdagen den 11 oktober 1984 framförde utrikesminister Lennart Bodström samma uppfattning, dvs. att Sverige borde verka för att det inte skall vara förenat med några svårigheter för den enskilde att få befrielse från sitt sovjetiska medborgarskap om han så önskar. Utrikesminister Bodström tillade att han därmed också ville ha sagt att det är den enskilde själv som bör avgöra om han vill söka befrielse från detta medborgarskap.

Utskottet

Utskottet noterar att regeringen vid upprepade tillfällen genom åren tagit upp frågan om Sverigebalternas medborgarskap med Sovjetunionen i syfte att få till stånd en reglering av situationen. Dessa återkommande propåer från svensk sida har dock inte lett till något resultat.

Motionärerna föreslår att Sverige skall söka få till stånd en överenskommelse med Sovjetunionen om balterns dubbla medborgarskap liknande den som Canada och Sovjetunionen träffade år 1967.

Utskottet får härvid liksom tidigare (UU 1984/85:17) konstatera att den aktuella skriftväxlingen mellan Canada och Sovjetunionen endast är en överenskommelse att båda parter välvilligt skall pröva individuella ansökningar om befrielse från medborgarskap. Canada har samma princip som Sovjetunionen, dvs. att en individ uttryckligen måste begära att få befrielse från sitt medborgarskap vid erhållande av ett nytt. En överenskommelse av detta slag skulle således knappast motsvara syftet med motionen.

Utskottet utgår ifrån att regeringen kommer att fortsätta sina ansträngningar att underlätta för enskilda människor att få befrielse från sitt sovjetiska medborgarskap samt på lämpligt sätt åter aktualisera frågan med sovjetiska vederbörande.

Motion U510 får därmed anses besvarad.

Utskottet hemställer

att riksdagen förklarar motion 1986/87:U510 besvarad med vad
utskottet anför.

Stockholm den 12 november 1987

På utrikesutskottets vägnar

Stig Alemyr

Närvarande: Stig Alemyr (s), Gunnel Jonäng (c), Sture Ericson (s),
Margaretha af Ugglas (m), Maj-Lis Lööw (s), Bengt Silfverstrand (s),
Karl-Erik Svartberg (s), Rune Ångström (fp), Anita Bråkenhielm (m), Nils
T Svensson (s), Britta Hammarbacken (c), Maj Britt Theorin (s), Mona Saint
Cyr (m), Oswald Söderqvist (vpk) och Maria Arnholm (fp).

